

In memoriam

ПРОФЕСІЙНИЙ І МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИЙ КОДЕКС ЄВГЕНА ЛУНЯ (1960—2021)

Портретне фото. Євген Луць

*«Щасливий той, хто їв і роздавав,
Нещасний, хто згноїв свій урожай»
Рудакі*

Навесні, коли прокидається все навколо і, здавалося б, природа вже готова до торжества життя, відійшов у засвіти наш колега, народознавець, фольклорист, невтомний збирач та ґрунтовний дослідник повстанської творчості, талановитий педагог та режисер Євген Луць. Він, як добрий син Надсяння, свої наукові розвідки та польові дослідження присвятив рідному краю, зокрема фіксації, науковому опрацюванню фольклору та збереженню історичної пам'яті про національно-визвольні змагання ХХ століття.

Євген Луць народився на славній Яворівщині 6 січня 1960 року. Напевно, час народження вирішив подальшу долю хлопчика, який разом із рідвяною колядою увібрав у своє серце любов до рідного слова. Після закінчення Яворівської школи № 2 вступив до Львівського державного університету імені Івана Франка (1977—1983), де студіював українську філологію. Саме тоді йому пощастило бути слухачем лекцій знаного та харизматичного професора Івана Овксентійовича Денисюка, який розгледів у Євгені небайдужу до рідної культури натуру. Заохочений видатним учителем, Євген Луць вступив до аспірантури Львівського відділення Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Рильського (1989—1992), де ним заопікувався науковий керівник професор Роман Кирчів. З 1992 року був молодшим науковим співробітником, а з 1995 року — науковим співробітником Інституту народознавства НАН України.

Дослідницькі зацікавлення Євгена Луця були різноманітними, але завжди в пріоритеті стояла національна ідея. У науці він дебютував кандидатською дисертацією «Обрядово-звичаєвий фольклор Яворівщини», яку захистив 1993 року в Київському державному університеті імені Тараса Шевченка. Однак згодом фокус його уваги змістився з яворівського обрядового фольклору на ще непроторений шлях. У 1990-х постає гостра потреба фіксації табуйованої інформації, яка стосувалася української національно-визвольної боротьби ХХ століття і яка лиш зі здобуттям незалежності по крихточці почала проростати з народної пам'яті. Не було жодного долученого до цієї боротьби містечка й села, провулка й закутка на Яворівщині, які би оминув досвідчений збирач. Його «польові» записи опубліковані лише частково

і ще потребують належного опрацювання та вивчення. Серед них — багатоваріантні зразки календарного (риндзівки, повстанські колядки) та родинно-обрядового фольклору, соціально-побутові (рекрутські, жовнірські та козацькі) пісні.

Євген Луньо присвятив своє життя записуванню та науковому опрацюванню повстанських пісень і наративів, якими щедро ділився з усіма, хто щиро цікавився національно-визвольними змаганнями ХХ століття. Результатом його багаторічної роботи стали два томи народної прози «**Яворівщина у повстанській боротьбі**» (2005, 2015). Достеменно відомо, що він готував матеріали й до наступних томів, однак доля покерувала інакше...

«Яворівщина у повстанській боротьбі» — це 76 об'ємних наративів, записаних від мешканців сіл Наконечне Перше, Наконечне Друге та міста Яворова. Маючи тривалий та багатий досвід наукової роботи «у полі», записувач розумів фундаментальне значення виконавства, тому до підбору респондентів ставився дуже відповідально й ретельно. Запропоновані наративи — це розповіді учасників збройної боротьби, осіб, що були безпосередньо пов'язані з підпіллям, та людей, які після згортання боротьби спілкувалися з колишніми українськими партизанами і були носіями цінної інформації про національно-визвольні змагання середини ХХ століття.

Згаданий двотомник став справою життя невтормого ученого. У передмовях до обох частин він обґрунтував ідею цього масштабного проекту, тематику, принципи та методику фіксації, особливості впорядкування матеріалів. Цією працею він дав змогу науковцям зазирнути до творчої лабораторії новачасного оповідного набутку й допоміг простежити процеси зародження фольклорних творів та їх побутування на початковому етапі розвитку. Упорядник пояснив методологію опрацювання сучасного народного епосу, наголосив на ідейно-тематичній вартості наративів, проаналізував особливості виникнення та функціонування повстанської оповідної традиції. Учений досліджував народні оповіді, усвідомлюючи надзвичайну потребу вивчення, пропагування цього унікального фольклорного явища з огляду на постійні ризики та небезпеки, пов'язані з агресивними сусідами та й загалом зі світовими глобалізаційними процесами.

Євген Луньо — автор близько двохсот наукових статей, зокрема циклу розвідок про обрядовий фоль-

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 2 (158), 2021

Експедиція відділу фольклористики на Західне Поділля та Буковину. Село Горошова Борщівського району Тернопільської обл., 11 липня 2008 року

Комплексна наукова експедиція Інституту народознавства на Канівщину, 2009 рік

Міжнародна наукова конференція «На пограниччі нової Європи: польсько-українське сусідство». Варшава, 2009 рік

клар Яворівщини та його унікальний весняний жанр, що перегукується з колядками й волочільними піснями — риндзівки. Він співавтор кількох енциклопедій,

I Międzynarodowa Konferencja Naukowa «Ukraińcy I ich sąsiedzi na przestrzeni wieków: polityka, gospodarka, religia, kultura i życie codzienne» (Przemyśl, 2019)

словників із фольклористики та народознавства. Однак знаковими у його науковій біографії є праці про національно-визвольні змагання ХХ століття.

У своїх численних розвідках дослідник аналізував питання фольклорної інтерпретації та поетичного опрацювання історичного фактажу, розглядав образну систему повстанської пісенності, зокрема особливості формування та реалізації образів новочасних народних героїв, моральних авторитетів, подвижників та мучеників церкви (Степана Бандери, Євгена Коновальця, Романа Щухевича, митрополитів Андрія Шептицького та Йосифа Сліпого). Окремим напрямком його досліджень була політична сатира на советський тоталітарний режим, реалії тієї доби та очільників радянської системи. Сміховинну культуру науковець розглядав як поліжанрове явище (коломийки, частівки, загадки, паремії), зокрема зосереджувався на художніх засобах та прийомах для досягнення комізму в народнопісенній політичній сатири.

Євген Луньо був організатором та учасником багатьох конференцій, наукових форумів різних рівнів в Україні та закордоном. Завжди міг допомогти порозумітися учасникам таких заходів, оскільки блискуче знав кілька іноземних мов — польську, німецьку, англійську. Він активно брав участь в експедиціях Інституту народознавства, примножуючи у таких виїздах той чималий фольклорний матеріал, який цілорічно збирав самотужки під час одноосібних поїздок.

Пан Євген працював в Інституті народознавства понад 30 років. Звістка про його передчасну смерть приголомшила всіх нас, його колег та друзів. Згадуючи його, ми розуміємо, що світ довкола нас змі-

ниться, адже відхід таких світлих людей, які формують дух відділу, дуже помітний. Він горів і запалював своїм ентузіазмом усіх нас, був прикладом того, як треба любити свій народ і віддавати всі свої життєві, професійні ресурси для служіння нації.

«Господь забрав до себе правдивого християнина, — згадує Оксана Кузьменко. — Людину світлу, працьовиту, смиренну, а головне Людяну, бо умів бачити й шанувати передусім інших людей, яких уважно вислуховував, умів бути веселим і свою радість передати іншим, був поважним і захопленим рідним краєм Яворівщини, його героїчною повстанською історією, як ніхто. Був прекрасним фольклористом-практиком, який «у полі» був тим, кого вважають своїм. А це багато говорить...».

Суголосно відгукується і Надія Пастух: «Стільки розуміння, тепла, життєвого оптимізму та порядності було в Євгеніві! Стільки любові, поблажливості й терплячості до людей».

Євген Луньо без перебільшення був кимось значно більшим, ніж просто колегою. Нас всіх переповнює єдине відчуття, що ми, як зауважує Ольга Харчишин, «втратили душу нашого відділу: мудрого вчителя, колегу-фахівця, щирого друга, близьку людину, здатну завжди підставити плече, підбадьорити, згуртувати, розважити... Зараз важливо берегти пам'ять про нашого Євгена, щоб він був із нами, допоки ми є...».

І поза тим, що пан Євген працював над власними науковими дослідженнями, він завжди був готовий допомогти молодим, тим, хто починає свій шлях у науці. Одна з наших наймолодших колег, Галина Кравцова, згадує, що «пан Євген був філософом. Він був учителем та науковцем. Ніколи не було якогось навіть натяку на осуд, недобрый погляд, якоїсь неуваги. Він не вивищував себе над нами, хоч був значно, значно мудрішим та освіченішим. Ми, аспіранти — «малі зайчики», завжди відчували його підтримку, завжди отримували від нього цінні поради, були зігріті його навдивовижу світлою, щирою турботою. Він завжди радо ділився своїми численними записами фольклору й закликав вибирувати те, що дійсно зараз має величезну вагу — повстанську творчість.

Ми продовжимо, ми розуміємо...».

Оксана Чікало від імені всіх колег — на спомин про Євгена Луня.